

# Czy wiedza ma znaczenie? Nastawienie społeczne do myśliwych w RDLP Szczecin

*Anna Wierzbicka, Jakub Glura, Agata Chmura*

**Abstrakt.** Wiele osób uważa, iż społeczeństwo w Polsce jest negatywnie nastawione do myśliwych i łowiectwa. Czy rzeczywiście tak jest? Na terenie RDLP Szczecin przeprowadzono w 2014 roku ankietę badającą nastawienie do łowiectwa i myśliwych u osób dorosłych, a także sprawdzającą wiedzę z tego zakresu. Ankietę wypełniło 100 mieszkańców miasta i 100 mieszkańców terenów wiejskich. Osoby mieszkające na terenie RDLP Szczecin pozytywnie odbierają myśliwych i polowanie. Społeczność ta uważa, że polowanie jest uprawiane ze względu na zachowanie równowagi w środowisku, pozyskanie mięsa i trofeów. Nastawienie społeczeństwa względem myśliwych i polowania różni się w sposób istotny wśród mieszkańców wsi i miasta. Zdecydowana większość społeczeństwa posiada wiedzę z zakresu ochrony i gospodarowania populacjami zwierząt. Nie zachodzi korelacja pomiędzy poziomem wiedzy respondentów, a ich nastawieniem do myśliwych i łowiectwa.

**Słowa kluczowe:** nastawienie do łowiectwa, miasto, wieś, edukacja przyrodniczo-leśna

**Abstract. Is knowledge important? Public attitude toward hunters in RDSF Szczecin.** It is believed that the general public in Poland has a negative attitude towards hunters and hunting. Is it really so? In RDSF Szczecin a survey was carried out in 2014 among adult residents. It checked attitudes towards hunting and hunters and examined the participants' knowledge in this field. The questionnaire was filled in by 100 urban residents and 100 residents of rural areas. People living on the area of RDSF Szczecin have positive associations with hunters and hunting. The community believes that hunting is authorized in order to keep balance in the environment, acquire meat and trophies. Attitudes concerning hunters and hunting differ significantly among urban and rural residents. The vast majority of the population has some knowledge about conservation and management of animal populations. There is no correlation between the level of respondents' knowledge and their perception of hunters and hunting.

**Key words:** public attitude toward hunting, urban area, rural area, forest education

## Wstęp

Wiele osób uważa, iż społeczeństwo w Polsce jest negatywnie nastawione do myśliwych i łowiectwa. Czy rzeczywiście tak jest? W powszechnej opinii wielu myśliwych także sądzi, że społeczeństwo ich nie lubi. Media tradycyjne, jak i internetowe pokazują zjawiska negatywne związane z łowiectwem i negatywny odbiór społeczny tychże. Kamieniarz (2011) upatruje źródeł takiej sytuacji w niewiedzy, niechęci, działaniach myśliwych i tym, że myśliwi to tylko 0,3% populacji naszego kraju. Uważa on, że negatywny stosunek do myśliwych i łowiectwa obserwowany jest w całej Europie oraz że największą niechęcią charakteryzują się mieszkańcy miast często od wielu pokoleń mieszkający z dala od natury. Z drugiej strony badania opinii publicznej w Stanach Zjednoczonych pokazują, że w społeczeństwie, w którym 13% osób poluje akceptacja dla polowania wynosi 74% (NSSF 2011). Postanowiliśmy sprawdzić rzeczywiste nastawienie społeczne do myśliwych i łowiectwa. Czy nastawienie mieszkańców wsi i mieszkańców miasta do myśliwych i polowania różni się od siebie? Jaka jest wiedza społeczeństwa na temat łowiectwa i dzikich zwierząt łownych? Czy poziom wiedzy determinuje nastawienie ankietowanych?

## Material i metody

Na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie przeprowadzono w 2014 r. ankietę składającą się z 20 pytań (tab. 1) badającą nastawienie do łowiectwa i myśliwych oraz sprawdzającą wiedzę z tego zakresu u osób dorosłych. Przepytano 100 mieszkańców miasta (Gorzów Wielkopolski) i 100 mieszkańców wsi (Kierzków i Dłusko Gryfińskie). Dobór próby był przypadkowy. Zakodowano odpowiedzi odnoszące się do nastawienia według klucza: 5 – zdecydowanie zgadzam się...1 – zdecydowanie nie zgadzam się. Zakodowano odpowiedzi odnoszące się do wiedzy: 5 – odpowiedź prawidłowa...1 – odpowiedź nieprawidłowa. Wybrano nieparametryczną analizę wariancji ANOVA Kurskala-Willisa do porównania odpowiedzi poszczególnych grup ze względu na nierówną liczbę respondentów w poszczególnych grupach społecznych (wiek, płeć, wykształcenie). Przyjęto poziom ufności  $p=0,05$ . Policzono korelację liniową pomiędzy wiedzą (suma rang odpowiedzi na pytania numer 15, 16, 17 i 18) a nastawieniem poszczególnych grup społecznych (mieszkańcy wsi i miast) do myśliwych. Do analizy wybrano pytania numer: 3, 5, 7, 11.

Wśród ankietowanych zarówno w mieście jak i na wsi, większy odsetek stanowiły kobiety. W mieście ankietę wypełniło 58 kobiet i 42 mężczyzn, a na wsi 56 kobiet i 44 mężczyzn. Odzwierciedla to trendy populacyjne w tych miejscowościach ([www.stat.gov.pl](http://www.stat.gov.pl)). Najliczniejszą grupę respondentów stanowiły osoby w przedziale wiekowym od 35 do 54 roku życia. Rozkłady wieku mieszkańców miasta jak i wsi przebiegały identycznie. Wśród mieszkańców miasta przeważały osoby z wykształceniem wyższym pierwszym stopnia – 31%, następnie osoby z wykształceniem średnim – 30%, kolejno z wykształceniem wyższym z tytułem magistra i z wykształceniem zawodowym po 14%, a podstawowym jedynie 1%. W przypadku mieszkańców wsi przeważał odsetek ludzi z wykształceniem średnim – 34%, drugą grupą pod względem liczności byli ludzie z wykształceniem zawodowym – 28%, z wykształceniem wyższym pierwszego stopnia 19%, drugiego stopnia 14% i tylko 3% ankietowanych z wykształceniem podstawowym.

**Tab. 1.** Ankieta badająca nastawienie do łowiectwa i myśliwych oraz sprawdzającą wiedzę z tego zakresu u osób dorosłych

*Table 1. The survey examining attitudes toward hunting and hunters and knowledge in this field among adults*

1. Praca leśnika kojarzy mi się pozytywnie			
zdecydowanie zgadzam się	raczej zgadzam się		nie wiem
raczej nie zgadzam się	zdecydowanie nie zgadzam się		
2. Leśnik i myśliwy to jedna i ta sama osoba			
zdecydowanie zgadzam się	raczej zgadzam się		nie wiem
raczej nie zgadzam się	zdecydowanie nie zgadzam się		
3. Myśliwi są potrzebni.			
zdecydowanie zgadzam się	raczej zgadzam się		nie wiem
raczej nie zgadzam się	zdecydowanie nie zgadzam się		
4. Kłusownictwo w mojej okolicy jest bardzo powszechne			
zdecydowanie zgadzam się	raczej zgadzam się		nie wiem
raczej nie zgadzam się	zdecydowanie nie zgadzam się		
5. Myśliwi w mojej okolicy postępują etycznie			
zdecydowanie zgadzam się	raczej zgadzam się		nie wiem
raczej nie zgadzam się	zdecydowanie nie zgadzam się		
6. W ogóle nie powinno zabijać się dzikich zwierząt			
zdecydowanie zgadzam się	raczej zgadzam się		nie wiem
raczej nie zgadzam się	zdecydowanie nie zgadzam się		
7. Chętnie wezmę udział w polowaniu			
zdecydowanie zgadzam się	raczej zgadzam się		nie wiem
raczej nie zgadzam się	zdecydowanie nie zgadzam się		
8. Polowanie jest potrzebne ze względu na zachowanie równowagi w środowisku			
zdecydowanie zgadzam się	raczej zgadzam się		nie wiem
raczej nie zgadzam się	zdecydowanie nie zgadzam się		
9. Polowanie jest potrzebne ze względu na pozyskanie mięsa			
zdecydowanie zgadzam się	raczej zgadzam się		nie wiem
raczej nie zgadzam się	zdecydowanie nie zgadzam się		
10. Polowanie jest uprawnione ze względu na sport i pozyskanie trofeów myśliwskich			
zdecydowanie zgadzam się	raczej zgadzam się		nie wiem
raczej nie zgadzam się	zdecydowanie nie zgadzam się		
11. Gdyby dzicyzna była bardziej dostępna, chętnie bym ją kupował/ła			
zdecydowanie zgadzam się	raczej zgadzam się		nie wiem
raczej nie zgadzam się	zdecydowanie nie zgadzam się		
12. Dzicyzna jest zdrowsza niż mięso hodowlane			
zdecydowanie zgadzam się	raczej zgadzam się		nie wiem
raczej nie zgadzam się	zdecydowanie nie zgadzam się		

- |   |                          |                              |          |
|---|--------------------------|------------------------------|----------|
| 13. Bycie myśliwym wymaga przejścia odpowiednich kursów i szkoleń | zdecydowanie zgadzam się | raczej zgadzam się           | nie wiem |
|   | raczej nie zgadzam się   | zdecydowanie nie zgadzam się |          |
| 14. Myśliwi dbają o zwierzęta                                     | zdecydowanie zgadzam się | raczej zgadzam się           | nie wiem |
|   | raczej nie zgadzam się   | zdecydowanie nie zgadzam się |          |
| 15. Sarna jest „żoną” jelenia                                     | zdecydowanie zgadzam się | raczej zgadzam się           | nie wiem |
|   | raczej nie zgadzam się   | zdecydowanie nie zgadzam się |          |
| 16. Dzikie są pożyteczne  | zdecydowanie zgadzam się | raczej zgadzam się           | nie wiem |
|   | raczej nie zgadzam się   | zdecydowanie nie zgadzam się |          |
| 17. Wilki zabijają ludzi w Europie                                | zdecydowanie zgadzam się | raczej zgadzam się           | nie wiem |
|   | raczej nie zgadzam się   | zdecydowanie nie zgadzam się |          |
| 18. Bobry są pod ochroną  | zdecydowanie zgadzam się | raczej zgadzam się           | nie wiem |
|   | raczej nie zgadzam się   | zdecydowanie nie zgadzam się |          |
| 19. Dokarmianie zwierząt jest potrzebne                           | zdecydowanie zgadzam się | raczej zgadzam się           | nie wiem |
|   | raczej nie zgadzam się   | zdecydowanie nie zgadzam się |          |
| 20. Powinno się polować na drapieżniki                            | zdecydowanie zgadzam się | raczej zgadzam się           | nie wiem |
|   | raczej nie zgadzam się   | zdecydowanie nie zgadzam się |          |

**Płeć**

- KOBIETA
- MĘŻCZYZNA

**Wiek**

- 18-24 LATA
- 25-34 LATA
- 35-54 LATA
- 55-65 LATA
- > 65 LATA

**Wykształcenie**

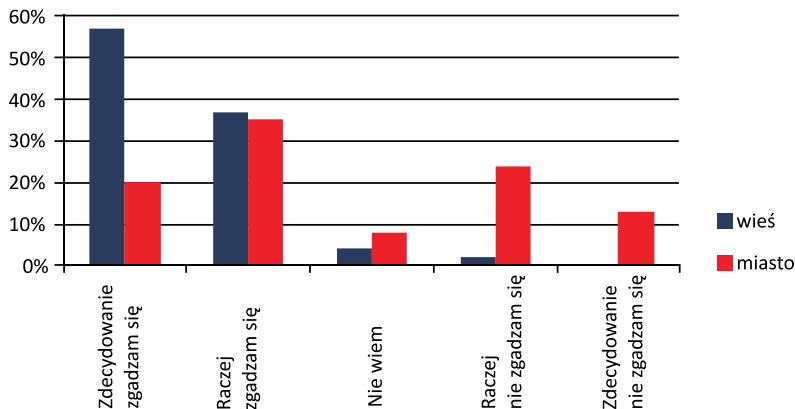
- PODSTAWOWE
- ZAWODOWE
- ŚREDNIE
- WYŻSZE licencjackie/inżynierskie
- WYŻSZE magisterskie

**Zamieszkanie**

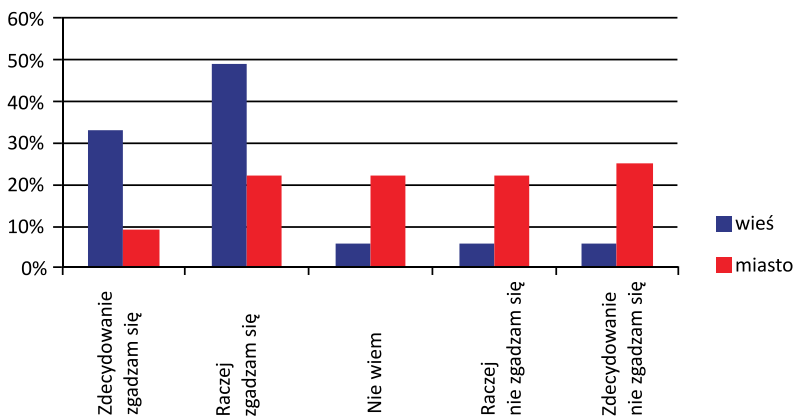
- MIASTO/MIASTECZKO
- WIEŚ

## Wyniki

W większości (w 12 na 16 pytań) występuje różnica istotna statystycznie w poglądach i nastawieniu osób mieszkających na wsi i w mieście. Większości ankietowanych leśnicy kojarzą się pozytywnie (97% mieszkańców wsi i 88% mieszkańców miast). Ponad 90% mieszkańców wsi i 70% mieszkańców miasta wie, że pojęcia leśnika i myśliwego nie są ze sobą tożsame. Przeważająca większość ankietowanych uważa, że myśliwi są potrzebni (ryc. 1), jednak występuje tu bardzo wyraźna różnica w postrzeganiu między mieszkańcami wsi i miasta. Podobna zależność występuje w odniesieniu do potrzeby zabijania (pytanie 6, wartość testu statystycznego:  $H=24,57$ ,  $p=0,00$ ). Jeżeli chodzi o stosunek do myśliwych wśród mieszkańców wsi, przeważają zdania pozytywne, wśród mieszkańców miast brak zdania lub nastawienie negatywne. Ankietowani uznają polowanie za zasadne dla zachowania równowagi w środowisku (wieś – 86%, miasto – 54%). Jeśli chodzi o przyzwolenie na polowanie ze względu na pozyskanie trofeów, odpowiedzi respondentów z różnych środowisk są bardzo podobne (za: wieś – 46% miasto – 49%, przeciw: odpowiednio 38 i 38%). Większość mieszkańców wsi – 78% – wie, że dziczyzna jest zdrowsza od mięsa zwierząt hodowlanych i chętnie by ją jadło. Inaczej sytuacja ma się wśród mieszkańców miasta, tu przeważa brak wiedzy na temat walorów zdrowotnych dziczyzny i niechęć do jej spożywania (łącznie 51%) (pytanie 11:  $H=24,51$ ,  $p=0,00$  i pytanie 12:  $H=25,51$ ,  $p=0,00$ ). Wyraźne różnice w nastawieniu pomiędzy tymi dwoma grupami społecznymi widać także w odpowiedzi na pytanie o polowanie na drapieżniki. Większość mieszkańców wsi jest za polowaniem na drapieżniki, zaś wśród mieszkańców miasta zdania są bardzo mocno podzielone (ryc. 2).



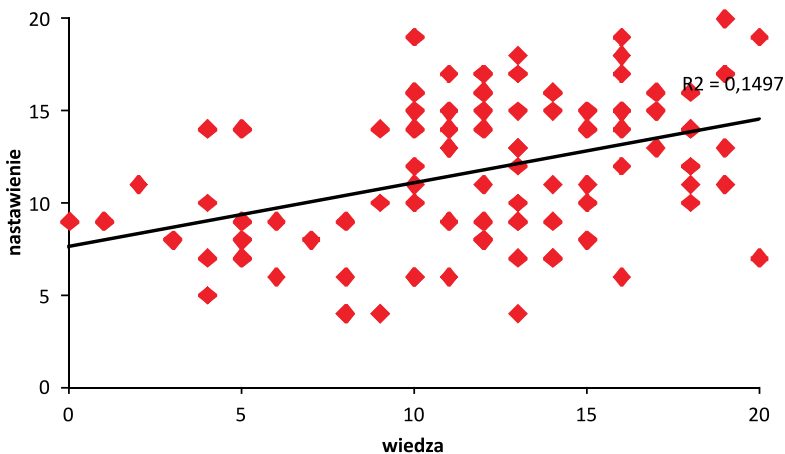
**Ryc. 1.** Odpowiedzi respondentów na pytanie: Czy myśliwi są potrzebni? ( $H=48,66$ ,  $p=0,00$ )  
*Fig. 1. Answers to the question: Hunters are needed?*



**Ryc. 2.** Odpowiedzi respondentów na pytanie: Czy powinno się polować na drapieżniki? ( $H= 54,98, p=0,00$ )  
*Fig. 2. Answers to the question: Predators should be hunted?*

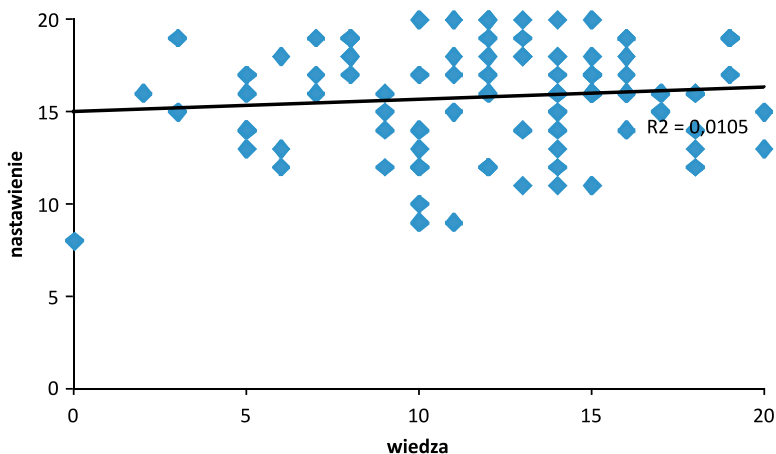
Większość ankietowanych odpowiedziała na pytania badające poziom wiedzy przyrodniczej poprawnie. Mieszkańcy miasta odpowiedzieli błędnie na pytanie czy sarna jest zoną jelenia (55% na tak), część mieszkańców wsi uważa, że dziki nie są pożyteczne (48%).

Nie odnotowano zależności pomiędzy wiedzą ankietowanych a ich nastawieniem w obu badanych grupach (ryc. 3, 4).



**Ryc. 3.** Relacja pomiędzy nastawieniem (suma odpowiedzi na wybrane pytania) a wiedzą (suma odpowiedzi na wybrane pytania) wśród ankietowanych pochodzących z miasta. Na wykresie przedstawiono wartość  $R^2$

*Fig. 3. Relationship between attitude (the sum of responses to selected questions) and knowledge (the sum of responses to selected questions) of urban residents. The graph shows the value of  $R^2$*



**Ryc. 4.** Relacja pomiędzy nastawieniem (suma odpowiedzi na wybrane pytania) a wiedzą (suma odpowiedzi na wybrane pytania) wśród ankietowanych pochodzących z terenów wiejskich. Na wykresie przedstawiono wartość  $R^2$

*Fig. 4. The relationship between attitude (the sum of responses to selected questions) and knowledge (the sum of responses to selected questions) of rural area residents. The graph shows the value of  $R^2$*

## Dyskusja

Cieszy fakt, iż zdecydowana większość respondentów pozytywnie odbiera leśników i nie myli leśnika z myśliwym. Wyniki te zgadzają się z badaniami opinii publicznej, które zostały przeprowadzone na terenie całego kraju (Marszałek 2013).

Przeprowadzona ankieta wyraźnie pokazuje różnicę w nastawieniu społecznym do myśliwych i polowania pomiędzy mieszkańcami wsi i miasta. Mieszkańcy terenów wiejskich mają zdecydowanie bardziej pozytywne nastawienie do myśliwych i chętniej wzięliby udział w polowaniu. Bardzo duży odsetek (94%) mieszkańców terenów wiejskich wie, iż myśliwi są potrzebni. Jak wykazują badania amerykańskie (Heberlein 2012) pozytywne nastawienie do myśliwych wiąże się raczej z pozytywnym nastawieniem związanym z kontaktem z myśliwymi niż z wiedzą na ten temat. Podobna zależność została odnotowana w stanie Utah i w Szwecji (Bruskotter 2007, Heberlein i Ericsson 2005). Stedman i Heberlein (2001) analizując zależność pomiędzy miejscem zamieszkania, a częstotliwością wykonywania polowań w 40-letnim okresie (1955-1996), zaobserwowali większy udział osób polujących związanych z mniejszymi miastami i wsiami. Ericsson i Heberlein (2003) uznali osobiste doświadczenia za czynnik bardziej determinujący nastawienie, niż wiedza. Prezentowane wyniki ankiet zdają się potwierdzić powyższe spostrzeżenie.

Polacy, tak jak Szwedzi uważają, iż myśliwi są potrzebni i postępują etycznie. Także oba te narody rozumieją konieczność polowania ze względu na utrzymanie równowagi w środowisku i pozyskania mięsa. Polacy z terenu RDLP Szczecin usprawiedliwiają także polowanie

ze względu na pozyskanie trofeów i realizację hobby, zaś Szwedzi nie popierają powyższych powodów (Ljung i in. 2012). Takie nastawienie społeczne jest bardzo ważną i dobrą informacją dla myśliwych i nie jest zgodne z tym, co kreują media (Kamieniarz 2011, Krzemień 2011). Mimo negatywnego nastawienia myśliwych do mediów, wynik jest zadziwiająco pozytywny. Bardzo pozytywnym jest fakt, iż większość respondentów z terenów wiejskich jest przekonana o zdrowotnych walorach dzicyzny i chętnie by ją spożywało. Jest to potencjał, który warto wykorzystać w budowaniu pozytywnego wizerunku myśliwego i łowiectwa (Ljung i in. 2012, Skorupki i Wierzbicka 2014). Jednocześnie widać potrzebę edukacji mieszkańców miasta w tej dziedzinie. Według szwedzkich badaczy dostępność i spożywanie dzicyzny ma duży wpływ na nastawienie (Ljung i in. 2012).

Zadawalający jest fakt, iż 75% mieszkańców wsi i 50% mieszkańców miasta rozumie potrzebę polowania. Jednak większość mieszkańców miasta nie chciałaby doświadczyć udziału w polowaniu, w przeciwieństwie do mieszkańców wsi (60% za).

Wiedza badanych na temat zwierząt jest wysoka, jednak niezwiązana z nastawieniem, co potwierdza spostrzeżenia amerykańskie i szwedzkie (Ericsson i Heberlein 2003, Heberlein 2012). Stosunkowo wysoka jest też wiedza ankietowanych na temat łowiectwa, co różni się znacząco od wyników ankiety przeprowadzonej przez Hędrzak i in. (2012) wśród studentów krakowskich uczelni.

Co ciekawe 45% ankietowanych mieszkańców wsi uważa dziki za szkodniki. Opinia taka jest najprawdopodobniej podyktowana osobistym doświadczeniem. Dziki i inne zwierzęta łowne są uważane za szkodniki niszczące zbiory, zaś myśliwi regulujący stan pogłowia zwierzyny są postrzegani przez tą grupę pozytywnie tak w Polsce, jak i w Holandii czy na Alasce (Krzemień 2011, Sijtsma i in. 2012, Whittaker i in. 2001). Mieszkańcy miasta są bardziej podatni na myślenie stereotypami, na co wskazują odpowiedzi na pytanie 15.

## Wnioski

Na podstawie przeprowadzonej ankiety wyraźnie widać, iż leśnicy cieszą się bardzo pozytywnym odbiorem społecznym. Osoby mieszkające na terenie RDLP Szczecin pozytywnie odbierają myśliwych i polowanie. Społeczność ta uważa, że polowanie jest uprawiane ze względu na zachowanie równowagi w środowisku, pozyskanie mięsa i trofeów. Nastawienie społeczeństwa względem myśliwych i polowań różni się w sposób istotny wśród mieszkańców wsi i miasta. Nie zachodzi korelacja pomiędzy poziomem wiedzy, a nastawieniem do myśliwych.

## Literatura

- Bruskotter J.T., Schmidt R.T., Teel T.L. 2007. Are attitudes toward wolves changing? A case study in Utah. *Biol. Conserv.* 139: 211-218.
- Ericsson G., Heberlein T.A. 2003. Attitudes of hunters, locals, and the general public in Sweden now that the wolves are back. *Biol. Conserv.* 111: 149-159.
- Heberlein T.A. 2012. *Navigating Environmental Attitudes*. Oxford University Press.



- Herbelein T.A., Ericsson G. 2005. Ties to the Countryside: Accounting for Urbanites Attitudes toward Hunting, Wolves, and Wildlife. *Human Dimensions of Wildlife* 3 (10): 213-227.
- Hędrzak M., Osmólska A., Frączek M. 2013. Czy łowiectwo może być traktowane jako forma ochrony przyrody? *Stud. i Mat. CEPL, Rogów* 3 (36): 119-130.
- Kamieniarz R. 2011. Wizerunek myśliwego. *Łowiec Polski* 2: 36-41.
- Krzemień M.P. 2011. Kultura łowiecka fundamentem wizerunku współczesnego myśliwego: II Międzynarodowy Kongres Kultury Łowieckiej, Niepołomice, 10-12 czerwca 2011: materiały kongresowe. Niepołomice AR-W „Ostoja”.
- Ljung E., Riley J., Ericsson G. 2012. Eat Prey and Love: Game-Meat Consumption and Attitudes Toward Hunting. *Wildlife Soc. B.* 36 (4): 669-675.
- Marszałek E. 2013. Las bliżej społeczeństwa. Biblioteczka leśniczego. Zeszyt 360. Warszawa, Wydawnictwo Świat.
- NSSF. 2011. Americans Attitudes Toward Hunting, Fishing and Target shooting 2011. Responsive Management, National Shooting Sports Foundation, Newtown.
- Sijtsma M.T.J., Vaske J.J., Jacobs M.H. 2012. Acceptability of Lethal Control of Wildlife that Damage Agriculture in the Netherlands. *Soc. Natur. Resour.* 25: 1308–1323.
- Skorupski M., Wierzbicka A. 2014. Dzikizna jako źródło zdrowej żywności – problemy i perspektywy. *Stud. i Mat. CEPL, Rogów* 1 (38): 171-174.
- Stedman R.C., Heberlein T.A. 2001. Hunting and Rural Socialization: Contingent Effects of the Rural Setting on Hunting Participation *Rural Sociology* 66(4): 599-617.
- Whittaker D., Manfredi M.J., Fix P.J., Sinnott R, Miller S.A., Vaske J.J. 2001. Understanding beliefs and attitudes about an urban wildlife hunt near Anchorage, Alaska. *Wildlife Soc. B.* 4(29): 1114-1124.
- www.stat.gov.pl

**Anna Wierzbicka<sup>1</sup>, Jakub Glura<sup>2</sup>, Agata Chmura<sup>1</sup>**

<sup>1</sup>Katedra Łowiectwa i Ochrony Lasu, Wydział Leśny,  
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu,

<sup>2</sup>Katedra Ekonomiki Leśnictwa, Wydział Leśny,  
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu  
wierzba@up.poznan.pl